

Kapitoly z lexikologie současné češtiny

Kapitoly z lexikologie českého jazyka

Dagmar Strejčková
d.strejckova@gmail.com

Osnova:

- 1. Lexikologie jako lingvistická disciplína.
- 2. Interdisciplinárnost lexikologie.
- 3. Lexikální sémantika (sémantické teorie, modely).
- 4. Komponentová analýza.
- 5. Vztah formy a významu slova (synonymie, polysémie, antonymie).
- 6. Vývoj slovní zásoby češtiny.
- 7. Tendence ve vývoji současné slovní zásoby.

Literatura:

- - *Česká lexikologie a lexikografie*. Edited by Mirek Čejka. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 53 s. ISBN 80-210-0393-6.
- Hauser, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 192 s.
- Čermák, František – Filipec, Josef. *Česká lexikologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985, 281 s.
- Dokulil, Miloš. *Mluvnice češtiny. 1. Fonetika, fonologie, morfologie a morphemika, tvoření slov*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986. 566 s.
- Uher, František. *Nauka o slovní zásobě : tématické okruhy a cvičení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v brně, 1998. 62 s.

LEXIKOLOGIE

- **Nauka o slovní zásobě**
- **Jedna z hlavních jazykovědných disciplín**
- **Předmět zkoumání – obsah, forma a funkce pojmenovávacích jednotek a jejich vzájemné vztahy**
- **Základ pojmy této oblasti – slovo, sousloví, význam slova, systémová povaha slovní zásoby, významová a formální stránka slova**

Dva základní postupy při zkoumání pojmenovávacích jednotek:

- **1. Sémaziologický postup**
 - vychází z formy pojmenovávací jednotky,
 - zjišťuje její význam,
 - převažuje při zkoumání otázek spojených s významem slov.
- **2. Onomaziologický postup**
 - vychází od skutečnosti,
 - zkoumání pojmenovávacích prostředků jednotlivých jevů,
 - zkoumáme formy a způsoby pojmenování.

Lexikologie a související obory

- **1. Sémantika** - nauka o významu slov
- **2. Onomastika** - nauka o vlastních jménech
- **3. Frazeologie** - nauka o frazeologických jednotkách
- **4. Etymologie** - nauka o původu slov
- **5. Lexikografie** - nauka o slovnících

Vztah nauky o slovní zásobě a mluvnice

■ Jazykověda rozdělena na dvě velká odvětví:

- 1. mluvnice (gramatika) – zkoumá slovo jako jednotku pojmenování
- 2. nauka o slovní zásobě (lexikologie) – jak se slova spojují do věty a jak se přitom mění jejich tvary

- *Ryb-ka, ryb-ář, ryb-í* <- Vznik lexikálních jednotek
- *Ryb-a, ryb-u, ryb-ě* <- vznik tvarů téhož slova

Tematické členění:

- 1. Složení a uspořádání slovní zásoby,
- 2. význam pojmenovávacích jednotek,
- 3. forma pojmenovávacích jednotek,
- 4. slovníky.

Děkuji za pozornost